

Kako smo slučajno postali autori slikovnica sa zavičajnom tematikom

Bože Ujević

Osnovna škola Kamen-Šine Split

boze.ujevic@skole.hr

Sažetak

Autor želi ukazati na činjenicu da je malo slikovnica sa splitskom tematikom, te da je još gora situacija kada je u pitanju zavičajna prirodna i kulturna baština. Činjenica je da danas djeca malo znaju o svom gradu ili zavičaju, zbog čega je potrebno što više ovakve literature. Lokalna zajednica ne daje gotovo nikakav poticaj kojim bi se poboljšala ovakva situacija. Autori se najčešće sami snalaze u realizaciji svojih projekata. S obzirom na istaknutu turističku orijentaciju grada Splita kao i cijele Splitsko-dalmatinske županije, postoji velika mogućnost stvaranja originalnih turističkih suvenira inspiriranih kulturnom i prirodnom baštinom koji mogu poslužiti u promociji zavičaja diljem svijeta.

Da budemo autori slikovnica za djecu zasigurno nije bilo na našoj ljestvici prioriteta, ali kako život često puta zna nešto neplanirano učiniti sasvim realnim, tako se dogodilo i nama. Supruga i ja prosvjetni smo djelatnici, ona kao profesor engleskog jezika, a ja profesor povijesti i geografije. Kada je naše prvo dijete krenulo u vrtić, točnije nekoliko dana prije blagdana Sv. Duje, teta u vrtiću me zamolila da joj tijekom nadolazećih blagdana pomognem djeci u vrtiću približiti povijest grada Splita i priču o sv. Duju. Obećao sam da ću nešto pronaći i donijeti.

Tražio sam u povijesnoj literaturi, ali sam naravno ubrzo zaključio da takav tekst nije prikladan dječjem uzrastu. U mnogim knjižarama kao i u Gradskoj knjižnici nisam uspio ništa pronaći, stoga sam odlučio sam nešto napraviti.

Uz pomoć Hrvatskog kulturnog društva Napredak Split i uz pomoć prijatelja iz Zagreba nastala je slikovnica „Priča o Splitu“¹. Bila je to slikovnica „na daljinu“ jer sam tekst napisao ovdje u Splitu, a autorica ilustracija živjela je u Zagrebu tako da smo „suradnju“ ostvarili putem telefona, a ista stvar je bila i oko grafičke pripreme. Slikovnicu i ilustracije prvi put sam vidio tek nakon objavljivanja. Tad sam uvidio i nedostatke urađenog te osjećaj zadovoljstva nije bio potpun.

Prije druge slikovnice s odgojiteljicom Gordanom Mijaljicom, iz DV „Latica“, koji je tada pohađalo naše dvoje djece, realizirao sam najprije igrokaz „Probuđena sfinja“ s kojim je DV „Latica“ sudjelovao na Smotri kulturno-umjetničkog stvaralaštva djece i mladeži u

1 „Priča o Splitu“ objavljena je 2001. godine kao knjiga broj 1 u knjižnici djela za djecu „Palma“. Autorica ilustracija bila je Marina Jelić, ilustratorica iz Zagreba.

splitskoj Lori. U igrokazu je sfinga pričala, na pomalo šaljiv način, neke od događaja iz prošlosti Splita. Nakon toga slijedio je drugi dio projekta, a odnosi se na posjet antičkoj Saloni i Dioklecijanovoj palači, uključujući Muzej grada Splita i Etnografski muzej. Djeci sam na licu mjesta nastojao objasniti kako je i na koji način nastao naš grad Split nakon čega su oni imali različite aktivnosti kako bi izrazili doživljeno. Jedna skupina djece organizirala je igru „Tko želi biti milijunaš“, druga skupina je pokušala realizirati svoju knjigu o Splitu pod nazivom „I mi možemo napraviti knjigu o Splitu“, dok su treći u glini izradili amfiteatar s gladijatorima i sl.² Cijeli ovaj projekt dao mi je poticaj da krenem u realizaciju sljedećeg.

Poučen iskustvom vezano za prvu slikovnicu i projekte koje sam realizirao u suradnji sa DV „Latica“, nastojao sam što prije ispraviti neke pogreške. Zaključio sam da se djeci više sviđa ispričana prošlost Splita u stihu, pa sam cijelo ljeto 2002. godine pokušavao prošlost Splita predložiti u stihu. Nije to išlo baš lako i da nije bilo pomoći supruge Sanje vjerojatno bih odustao. Kad je tekst koliko-toliko zadovoljio naše kriterije, odlučio sam o njemu popričati s gospodinom Zoranom Velagićem, urednikom za povijest u Školskoj knjizi. Dogovorili smo jedan sastanak i ja sam mu iznio niz ideja o tome kako nema gotovo nikakve literature za rano učenje povijesti. Njemu se ideja svidjela i predložio je da bi gradovi Zagreb, Split, Rijeka i Osijek trebali imati povijesne slikovnice za rano učenje povijesti i to vezano za sam grad, druga za glavnog zaštitnika, treća za najpoznatiju osobu i četvrta za nogometni klub. Ja sam dobio zadatak da krenem prvi nakon što je tekst o Splitu bio prihvaćen. Predložio sam mu da bi bilo najbolje da autor crteža također bude iz Splita kako bi što bolje napravio ilustracije i kako bi mu autor teksta mogao u tome što bolje pomoći. Nakon što sam prikupio ogledni primjerak ilustracije triju splitskih autora, u ŠK odlučili su se za autora Zorana Perdića – Lukačevića. Zoranu sam najprije dao sugestije kako ja zamišljam svaku ilustraciju, a nakon toga je on napravio skice koje bi prema potrebi naknadno još doradio i kad bi oboje bili zadovoljni, nastavio je sa konačnom doradom. Ovakav timski rad zasigurno je i doveo do ishoda kojim smo bili zadovoljni i ja i ilustrator. Uglavnom, nakon nekoliko mjeseci, slikovnica „Moj Split“³ ugledala je 2003. godine svijetlo dana. Mnogi su se pohvalno izrazili o njoj. U dnevnim novinama „Slobodna Dalmacija“ izišao je jedan pohvalan članak iz pera autorice Dijane Barbarić.⁴ O slikovnici se pozitivno izrazila i Silvija Šesto Stipaničić u novinskom osvrtu gdje je između ostalog napisala: *„Striček Bože Ujević napravil je slikovnicu koja govori o Splitu, a kroz svoj grad šeće nas mala djevojčica. Svaka znamenitost opisana je pjesmicom i šteta bi bilo da nam to ne uđe u glavu. To vam je isto kao da imate neko veliko blago i ne*

2 Cijeli projekt opisan je u Zborniku Dani predškolskog odgoja Splitsko-dalmatinske županije (9 ; 2002 ; Split).

3 Slikovnica „Moj Split“ objavljena je u seriji slikovnica „Gradovi“ kao slikovnica broj 1. Kao napomena na početku slikovnice stajao je sljedeći tekst: *„Moj Split“ Bože Ujevića prva je u nizu slikovnica Školske knjige namijenjenih ranom učenju povijesti. Vjerujemo da učenje počinje s onim što nam je najbliže: s gradom u kojem živimo i spomenicima pokraj kojih svakog dana prolazimo. Namjera nam je s toga objaviti „povijesne“ slikovnice o svim većim hrvatskim gradovima. Vjerujemo da će one pridonijeti poticanju ljubavi i znatiželje prema hrvatskoj kulturnoj i povijesnoj baštini.*

4 U Slobodnoj Dalmaciji od 21. prosinca 2003. godine objavljen je članak o slikovnici „Moj Split“ u kojem sam između ostalog izjavio sljedeće: *„Previše učimo o onome što je daleko od nas, a premalo o stvarima koje nas okružuju. Ne bi naša djeca uništavala štandarac i Sustipan i šarala grafite po Palači da ih je netko učio koliko je to vrijedno.“*

znate za njega. Recimo da vam ispod kreveta viri škrinja s dukatima, a vi prolazite pored nje kao pokraj turskog groblja.“

Rad s ilustratorom Zoranom Perdićem - Lukačevićem dosta mi je odgovarao i odmah smo poželjeli nastaviti sa realizacijom novih slikovnica. Sa Školskom knjigom dogovoreno je da sljedeća slikovnica bude o Svetom Duju. Obrazac je bio isti, moj zadatak je bio napisati tekst u stihu, a Zoranov napraviti ilustracije. S obzirom da je prethodnog urednika u Školskoj knjizi zamijenila nova urednica, trebalo je donekle sve ponovno dogovoriti tako da je slikovnica „Sveti Duj“ ugledala svjetlo dana u svibnju 2006. godine⁵.

Nakon dvije slikovnice realizirane u suradnji sa „Školskom knjigom“, ubrzo je došlo do realizacije dviju slikovnica s jednim splitskim izdavačem, a riječ je bila o izdavaču „Marjan tisak“. Vlasnici izdavačke kuće su vidjeli prethodne dvije slikovnice i pozvali su me na razgovor. Vrlo brzo smo dogovorili da će oni objaviti slikovnice o Hajduku i o caru Dioklecijanu. Slikovnice su realizirane po sličnom obrascu. Ponovno sam u stihu napravio tekst, a Zoran je napravio ilustracije. One su napravljene kompjuterski kako bi se smanjili troškovi i to mi se čini kao mali nedostatak. U svakom slučaju do konca 2006. godine Split je dobio još dvije slikovnice⁶ i tako postao prvi grad u Hrvatskoj koji je imao slikovnicu o svojoj prošlosti, o svom zaštitniku, o nogometnom klubu i o najvažnijoj osobi zaslužnoj za nastanak grada. Koliko mi je poznato, do danas ni jedan drugi nogometni klub u Hrvatskoj nije dobio svoju slikovnicu, a vjerujem da ih je i u svijetu malo. Drago mi je da sam na taj način dao svoj skromni doprinos stogodišnjici proslave NK Hajduk, ali i proslavi 1700 godina grada Splita.

Žao mi je jedino što grad Split nije pokazao više sluha da možda ove slikovnice ili neke druge nisu u većoj mjeri doprle do njegovih malih građana. Teško je reći koji je najbolji put da se to napravi, ali u svakom slučaju potrebno je učiniti puno više kako bi se ljubav prema gradu i njegovim povijesnim i kulturnim vrednotama još više razvila. Smatram da bi u tom slučaju bilo puno manje negativnosti i da bi mnogi od njih Split osjećali kao svoj grad, za što ponekad imam dojam da nije tako. Kako to grad Split može napraviti? Više je načina i svaki traži relativno malo financijsko ulaganje u odnosu na dobit koju će od toga imati.

Jedan od načina može biti taj da jedne godine grad raspiše natječaj za najbolju slikovnicu uz simboličnu naknadu autorima, a vjerujem da bi mnogi pristali sudjelovati na natječaju i kada ne bi bilo financijske naknade za njihovo djelo, uz uvjet da se najbolja slikovnica objavi i daruje svakom prvašiću prvoga dana kada krene u osnovnu školu.

Novac za ovakav projekt mogao bi se pribaviti na različite načine, putem sponzorstva ili na neki drugi način i nije nužno da bude iz gradskog proračuna, ali je važno da nositelj projekta bude grad Split. Mogao bi se organizirati i natječaj za najbolju bojaniku ili za kompjutersku igricu s tematikom iz prošlosti Splita, osmisliti kazališna ili lutkarska predstava i sl. U svakom slučaju, cilj je da se pobudi što veći interes kod autora za

5 Slikovnica „Sveti Duj“ objavljena je također u seriji slikovnica „Gradovi“ pod rednim brojem 3.

6 Slikovnice „Priča o caru Dioklecijanu“ i „Priča o Hajduku“ objavljene su 2006. godine, a dnevne novine „Slobodna Dalmacija“ popratile su to jednim kraćim člankom.

realizacijom ovakvih projekata, a kod djece da iste odigraju edukativnu ulogu. Naravno kada se sve skupa još dobro medijski poprati onda je uspjeh zagaraniran, a interes je obostran. Ovo naglašavam iz razloga što su moji projekti nastali isključivo zahvaljujući velikoj upornosti i nažalost riječ je o malim tiražama tako da učinak nije bio u potpunosti zadovoljavajući. Naravno, moramo spomenuti i problem s distribucijom, naplatom i sl. što ovakve projekte čine pravim Sizifovim poslom. Kvalitetni materijali mogu poslužiti i u svrhu turističke promocije grada, što ne smijemo nikako zanemariti ako želimo da naš grad postane poznatom turističkom destinacijom.

Upravo ovo supruzi i meni bila je vodilja da realiziramo još neke projekte, ovaj put zahvaljujući gospodinu Zoranu Boškoviću i „Nakladi Bošković“ uz čiju pomoć smo realizirali najprije slikovnicu „Priča o dalmatinskom psu“⁷. Istu smo objavili i na engleskom jeziku pod nazivom „The Story of the Dalmatian Dog“⁸. Cilj nam je bio napraviti prijevode i na druge jezike ali smo ubrzo shvatili da je to financijski vrlo upitno zbog vrlo loše distribucijske mreže, visokih trgovačkih marži i neurednog plaćanja. Sve su to bili razlozi koji su nas obeshrabrili u objavljivanju novih prijevoda i vrlo je upitno hoće li i kada doći do njih.

S obzirom da smo supruga i ja imali pripremljen tekst za bojanke o Splitu odlučili smo realizirati i nju, pa je iste godine objavljena i bojanke „Obojimo Split“⁹. Na kraju bojanke napisali smo sljedeći tekst: *„Ova bojanke pomoći će svakom djetetu da još više zavoli Split. Iz nje će naučiti samo jedan dio vrijednosti našega grada kojima se dive mnogi turisti. Ostale vrijednosti će pronalaziti kako budu rasli, a kada narastu, nadamo se da će i sami postati bogatstvo Splita.“* Vjerujem da smo u tome donekle uspjeli.

Na kraju je došla na red slikovnica „Legenda o Crvenom jezeru“¹⁰, legenda o postanku najljepših jezera ne samo u Hrvatskoj, već i u Europi. Želja nam je prevesti je na nekoliko jezika kako bi nama posebno drag kraj našeg zavičaja dobio originalan turistički suvenir. I kod ovoga projekta pojavili su se već spomenuti problemi vezano za financiranje, distribuciju, naplatu i sl.

Kada su u pitanju slikovnice ili bojanke kao turistički suveniri, a kao što sam već i spomenuo, nositelji realizacije mogli bi biti ili grad ili lokalna, odnosno županijska turistička zajednica. I tu bi se uz bolju organizaciju moglo realizirati više projekata, a pomoć bi mogli dati turistički subjekti, poput hotela, restorana, pansiona i dr. koji bi na taj način mogli i sami sebe promovirati.

Na kraju želim zaključiti da za materijalima zavičajne tematike ili za onima

7 „Priča o dalmatinskom psu“ nastala je s ciljem da se još više promoviraju hrvatske vrijednosti koje su već manje ili više poznate u svijetu. Dalmatinski pas je bio prvi odabir jer je ime Dalmacije već pronio diljem svijeta, pa se o njemu više zna u svijetu nego u Hrvatskoj. Mali broj ljudi ga uopće poistovjećuje s Dalmacijom.

8 Prijevodom na engleski jezik željeli smo napraviti turistički suvenir koji će turisti noseći ga odavde znati da je taj zadivljujući pas ime dobio po pokrajini u kojoj su proveli vjerojatno predivne dane godišnjeg odmora.

9 „Obojimo Split“ prva je bojanke objavljena o Splitu, a nastala je po sličnom obrascu kao i prethodne slikovnice gdje smo supruga Sanja i ja napisali tekst u stihu o Splitu, s pojašnjenjima za roditelje na kraju bojanke, a Zoran Perdić – Lukačević napravio je ilustracije.

10 Tekst za „Legendu o Crvenom jezeru“ napisala je moja supruga Sanja. Ilustracije je ponovno izradio Zoran Perdić – Lukačević. Na kraju slikovnice nalazi se dodatak gdje sam tekstem i fotografijom želio prikazati neponovljivu ljepotu jezera Imotske krajine.

namijenjenim da postanu turistički suvenir postoji potreba i interes. Oni prvenstveno imaju edukativni karakter i pogrešno je njihovu realizaciju uvijek gledati u smislu ekonomske isplativosti. Edukativna vrijednost za jedinicu lokalne uprave trebala bi biti puno važnija od ekonomske, što do sada nije bio slučaj. Realizacija takvih projekata ovisi isključivo o upornosti autora, ulaganju vlastitih sredstava i često puta o spletu poznanstava i prijateljstava autora tekstova, ilustratora i izdavača. Treba razraditi sustav s kojim se želi postići željeni cilj. On trenutno ne postoji jer lokalna zajednica u ovome ne prepoznaje prave vrijednosti. Kada se to promijeni promijenit će se i situacija vezana za bolje vrednovanje zavičajne, kulturne i prirodne baštine koja je neizmjerljivo bogata i raznolika. Tek tada će korist svih biti prisutna, a za takvo što često puta nisu potrebna velika novčana sredstva. Uz postojanje želje od jedinica lokalne uprave često bi se puta mnoge stvari mogle realizirati uz minimalne troškove, a od svega bi zajednica imala neizmjerljivu dugotrajnu korist, prvenstveno u pozitivnijem odnosu njenih građana prema kulturnim i prirodnim vrijednostima te u kvalitetnijoj prezentaciji istih prvenstveno prema turistima. Ne smijemo zanemariti ni činjenicu da nam takvi materijali mogu odlično poslužiti u prezentaciji naših vrijednosti nakon ulaska u Europsku uniju kada će doći do pojačanog interesa za našu zemlju. Mnoge smo projekte trebali već realizirati, ali nikada nije kasno.

Literatura:

1. Barbarić, Diana. Povijest Splita za najmlađe. // Slobodna Dalmacija (nedjelja, 21.12.2003), str 3.
2. Mijaljica, Gordana. Putovanje kroz povijest moga grada. // Mirisi djetinjstva : zbornik radova : stručno-znanstveni kolokvij, izložba postera, radionice, okrugli stol, izložba likovnih radova djece, predstavljanje knjiga, glazbeno-scenski nastupi djece i odgojitelja / 9. dani predškolskog odgoja Splitsko-dalmatinske županije, [Split], od 25. do 27. studenog 2002 / uredila Hicela Ivon. Split : Dječji vrtić Radost, 2002.
3. Ujević, Bože. Priča o Splitu. Split: Hrvatsko kulturno društvo Napredak, 2001.
4. Ujević, Bože. Moj Split. Zagreb: Školska knjiga, 2003.
5. Ujević, Bože. Sveti Duje. Zagreb: Školska knjiga, 2006.
6. Ujević, Bože. Priča o Hajduku. Split: Marjan tisak, 2006.
7. Ujević, Bože. Priča o caru Dioklecijanu. Split: Marjan tisak, 2006.
8. Ujević, Bože. Priča o dalmatinskom psu. Split: Naklada Bošković, 2007.
9. Ujević, Bože. The Story of the Dalmatian Dog. Split: Naklada Bošković, 2007.
10. Ujević, Sanja; Ujević, Bože. Obojimo Split. Split: Naklada Bošković, 2007.
11. Ujević, Sanja. Legenda o Crvenom jezeru. Split: Naklada Bošković, 2008.